



सम्पादकीय

निर्वाचन नै निर्विकल्प

सुशीला कार्की नेतृत्वको सरकार गठन भएको करिव दुई महिना हुन लागिस्केको छ। यसबीचमा सरकारले गति समतेर अधि बढिसक्नुपर्ने भए पनि अल्मलिएको हो कि भैँ देखिन्छ। जेन-जी आन्दोलनको बलमा गठित सरकार नयाँ आशा हो। सबैका आँखा नयाँ सरकारका नयाँ कदममै छन्। त्यसैले यसले गन्तव्य पुग्ने यात्राका पाइला दह्रोसँग चाल्ने पछि मूल रूपमा भ्रष्टाचार नियन्त्रणको माग थियो जेन-जी आन्दोलनको। यसकारण पनि कार्की सरकारले त्यसका लागि आवश्यक कदम चाल्नुपछि कम्तीमा भ्रष्टाचारका ठूला माछाहरू समातिऊन्, मुद्दाहरू चल्न् र भ्रष्टाचार हुन नसक्ने थिति यसले बसालोस् भन्ने जनचाहना थियो, छ।

फागुन २१ गतेका लागि निर्धारित आमनिर्वाचन त भन्न् यो सरकारको प्राथमिकता नै हो। प्राथमिकताका आधारमा प्रधानमन्त्री कार्की स्वयं चुनावका मूल सरोकारवाला दलहरूसँग संवादमा हुनुपछि त्यसो त दलहरूका लागि पनि चुनावबारे आधिकारिक निर्णय गरेर अधि बढ्न पनि ढिला भइसकेको छ। कतिपय ससद् विघटनको पक्षमा देखिसकेका छन् भने कतिपय अलमलमै छन् अल्मलिएका दललाई पनि चुनाव केन्द्रित गर्नु सरकारको दायित्व हो। दण्डहीनताको अन्त्य यो सरकारको अर्को अभिभारा हो। सरकारले सबैभन्दा पहिला जेन-जी आन्दोलनका नाममा राज्यको सम्पत्ति खरानी बनाउनेहरूलाई कारबाहीको दायरामा ल्याएर सुइआत गर्नुपछि हुनत प्रधानमन्त्री नियुक्त लगत्तै कार्कीले सिंहदरबार जलाउनेहरू नेपाली हुन सक्दैनन् भनेकी थिइन्। तर तिनहरूको खोजी र अनुसन्धानलाई पनि सरकारले बढाउन भने सकेको छैन। परिचालन गर्नुपर्ने प्रहरीको मनोबल उठाउने कदम पनि सरकारले चाल् ढिलो भइसकेको छ।

सरकारले अबका दिनमा भ्रष्टाचार अन्त्य, सुशासन र दण्डहीनता अन्त्यका लागि पाइला चाल्नुपछि सरकारले सबै पक्षलाई सन्तुलित बनाएर लैजान सक्नुपछि सरकारका कदमहरूमा प्रतिशोधको गन्ध भने कहिकैतै भल्किन्नु हुँदैन। चुनावको वातावरण पनि नबिथोलिने गरी सरकारले दण्डहीनता विरोधी कदम चाल्नुपछि फागुन २१ निर्वाचन आयोगले निर्वाचन गराउने कुरा प्राविधिक हो। मूल कुरा त यो सरकारकै जिम्मेवारी हो, वातावरण बनाउने, शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने र निष्पक्षताको विश्वास दिलाउने। मुलुकको संक्रमणकालको अन्त्यका लागि निर्वाचन नै निर्विकल्प देखिन्छ। तर त्यसैको वातावरण बनाउनपट्टि सरकार लाग्नुको विकल्प पनि देखिँदैन।

किनकि निर्वाचन नगर्ने हो भने मुलुक फेरि अँध्यारो सुइडमा प्रवेश गर्छ मुलुका अराजकता र बेथिति मौलाउँछ। न्यायाधीशका रूपमा सुशीला कार्कीले आर्जन गरेको व्यक्तिगत स्वच्छ छविमात्रै होइन, मुलुकै अन्तर्राष्ट्रिय छवि धुमिलिन्छ। त्यसैले पनि सरकारले मुख्य कार्यभार निर्वाचन गराएर राष्ट्रिय छविलाई उज्यालो बनाउनुमै सबैको भलाइ छ।



• धनसूदन चौलाराई

विकासात्मक मनोविद्का अनुसार मानिसको मस्तिष्क विकासका दृष्टिले तीन वर्षसम्मको उमेर उर्वर र महत्त्वपूर्ण मानिन्छ । यो उमेर व्यक्तित्व विकासको आधार हो । नेपालमा चार वर्ष पूरा नभएका बालबालिकाका लागि शिशु विकास वा स्याहार केन्द्रमा राखी सर्वाङ्गीण विकासका क्रियाकलाप गराउन सकिने नीतिगत व्यवस्था रहेको छ । नीतिगत व्यवस्था र विद्यमान अभ्यासबिच सङ्गत देखिँदैन । शिशु विकास/स्याहारसम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, कार्यान्वयन अवस्था र सुधारका सम्भाव्य उपायबारे बहस गर्नु जरुरी भएको छ ।

नेपालको संविधानले बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा अङ्गीकार गरेको छ । प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालनपोषण, उचित स्याहार, मनोरञ्जन तथा सर्वाङ्गीण व्यक्तित्व विकास र प्रारम्भिक बालविकासको हक हुने उल्लेख छ । शिक्षा ऐन, २०२८ ले शिशु विकास केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनबारे सङ्केतसम्म गरेको छ । शिक्षा नियमावली, २०५९ मा चार वर्ष पूरा नभएका बालबालिकालाई शारीरिक, मानसिक वा बौद्धिक शिक्षा दिनका लागि शिशुविकास केन्द्र स्थापना गर्न सकिने व्यवस्था छ । शिशु विकास केन्द्रका लागि आवश्यक न्यूनतम भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति र बाह्य वातावरण बारे उल्लेख हुनुका साथै अनुदान र पाठ्यक्रमबारे पनि उल्लेख छ ।

राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६ मा बालविकास तथा स्याहार केन्द्रसम्बन्धी विस्तृत प्रावधान

छन् । नीतिमा नेपाल सरकारले तोकेको सर्त र मापदण्ड अनुरूप स्थानीय तहको अनुमति वा स्वीकृतिमा बाल विकास तथा स्याहार केन्द्रको व्यवस्थापन गरी बाल विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति रहेको छ । बाल विकास तथा स्याहार केन्द्रमा बालबालिकाको सुरक्षा, पोषण, खेल (सामग्री र स्थान), शयनस्थल, भवन, कक्षाकोठालगायतका आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, बालस्याहार तथा सिकाइ सहजीकरण गर्ने जनशक्तिको योग्यता र सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियासँग सम्बन्धित विभिन्न पक्षको राष्ट्रिय मापदण्ड निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने र बाल विकास तथा स्याहार केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने उल्लेख छ । प्रत्येक वडा वा टोलमा बालबालिकालाई खेल्ने र मनोरञ्जन गर्ने सामग्रीसहितको बाल उद्यानको व्यवस्था गरिने नीति छ ।

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ मा चार वर्ष उमेरभन्दा मुनिका बालबालिकालाई शिशु विकास केन्द्रबाट शारीरिक, मानसिक वा बौद्धिक, सवेगात्मक र सामाजिक विकास तथा स्याहारका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न सकिने उल्लेख छ ।

उल्लिखित नीतिगत व्यवस्था हेर्दा चार वर्षभन्दा मुनिका बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकास, पोषण, सुरक्षा र स्याहारका लागि शिशु विकास वा स्याहार केन्द्र स्थापना र सञ्चालन गर्न सकिने प्रावधान रहेको देखिन्छ । यस्ता केन्द्रमा बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासका क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि आवश्यक सिकाइ तथा बाहिरी र भित्री खेल सामग्रीको व्यवस्था हुन्छ । ती सामग्रीकै माध्यमबाट बालबालिकालाई विभिन्न क्रियाकलापमा सरिक गराई उनीहरूलाई भाषा, गणित, विज्ञान, सामाजिक र वातावरणीय पक्षको अवधारणा दिइन्छ । पढ्ने र लेख्ने कार्य गराउँदैन । विशुद्ध विकास र स्याहारका क्रियाकलाप सञ्चालन गरिन्छ । सहजकर्ताका लागि मापदण्ड/क्रियाकलाप सञ्चालन

पुस्तिका हुने भए पनि बालबालिकाको लागि पाठ्यपुस्तक हुँदैन । यससम्बन्धी उन्नत प्रणाली रहेका जापान, फिनल्यान्ड र अन्य युरोपेली मुलुकमा छ वर्षदेखि मात्र पढाइ लेखाइका क्रियाकलापमा संलग्न गराउने व्यवस्था छ । नेपालमा शिशु विकास र स्याहार केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनसम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था र कार्यान्वयनबिच मेल खाँदैन । शिशु विकास र स्याहार केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनसम्बन्धी उल्लिखित व्यवस्था अनुसार कार्यान्वयन तहका लागि आवश्यक न्यूनतम भौतिक पूर्वाधार, सिकाइ सामग्री, स्वास्थ्य र पोषणको उपयुक्त व्यवस्था, शयनस्थल, सहजकर्ताको योग्यता र तालिम तथा सहयोगीको सम्बन्धमा स्पष्ट मार्गदर्शन हुने गरी राष्ट्रिय स्तरको मापदण्डको निर्माण हालसम्म पनि हुन सकेको छैन ।

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रम प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था भए पनि हाल आएर एउटा सहयोगी पुस्तिका निर्माण त गरिएको छ तर यसको कार्यान्वयन तहसम्म प्रबोधीकरण र यससम्बन्धी तालिमको व्यवस्था हुन सकेको छैन । शिशु विकास र स्याहारको कार्य अन्तरसम्बन्धित विषय भएको हुँदा शिक्षा, स्वास्थ्य र बालबालिकासम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयसँग यसको कार्यक्षेत्र प्रत्यक्ष रूपमा सम्बन्धित हुन्छ । नीति, योजना र कार्यक्रमको निर्माण तथा बजेट विनियोजन र कार्यक्रम सञ्चालनमा समन्वयको अभाव देखिन्छ । शिशु विकास तथा स्याहारका क्षेत्रमा सरकारी क्षेत्रबाट पर्याप्त लगानी हुन सकेको छैन ।

निजी लगानीमा विभिन्न नाममा खुलेका पूर्वप्राथमिक प्रकृतिका अधिकांश कक्षामा दुई साढे दुई वर्षकै उमेरका बालबालिका भर्ना गरेर पढाउने, घोकाउने, कण्ठ गराउने र यस्तै प्रकृतिका गृहकार्य दिएर बालबालिकालाई किताबी ज्ञानमा केन्द्रित

गर्ने कार्य हुँदै आएको पाइन्छ । पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत नभएका पाठ्यपुस्तकको बसोँदैखि स्वच्छन्द ढङ्गले प्रयोग हुँदै आएको पाइन्छ । हाल आएर नेपाल सरकारबाट अनुदानप्राप्त गर्ने सार्वजनिक विद्यालयले समेत नर्सरी, एलकेजी र युकेजी नामका कक्षा सञ्चालन र त्यस्ता पाठ्यपुस्तकबाट पठनपाठन गर्ने गरेको पाइन्छ । यसबाट बालबालिकाको प्रारम्भिक बालविकासको हक र अन्तरनिहित प्रतिभा एवं व्यक्तित्व विकासको सम्भावना कुण्ठित हुनुका साथै सर्वाङ्गीण विकास अवरुद्ध हुने र अभिभावकमा अनावश्यक आर्थिक भार पर्ने हुन्छ ।

व्यक्तित्व विकास र गुणस्तरीय शिक्षाका दृष्टिले आधारशिलाको रूपमा रहेको चार वर्षसम्मको उमेरका बालबालिकालाई सर्वाङ्गीण विकासका क्रियाकलापमा अधिकाधिक सहभागी हुने अवसर दिनु पर्छ । यसका लागि शिशु विकास तथा स्याहार केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनसम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्डको निर्माण गरी स्थानीय तहलाई सहजीकरण गर्नु पर्छ । शिशु विकास तथा स्याहार अन्तरसम्बन्धित विषय भएकाले यसको व्यवस्थापन एकीकृत प्रारम्भिक बालविकासको अवधारणा अनुरूप हुनु पर्छ । सिकाइ र विकासको दृष्टिबाट शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट भएका व्यवस्था र स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयबाट भएका स्वास्थ्य र पोषणसम्बन्धी कार्यक्रम तथा महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयबाट सञ्चालन भइरहेका बालकल्याण तथा बाल अधिकारसम्बन्धी कार्यक्रमबिच प्रभावकारी समन्वय हुनु पर्छ ।

शिशु विकास केन्द्रमा बालबालिकाको पोषण, स्वास्थ्य र सरसफाइको अवस्थामा सुधार गर्न र सिकाइ तथा विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न दक्ष र तालिम प्राप्त सहजकर्ता र एउटा सहयोगीको व्यवस्था गर्नु पर्छ । तत्काल सहजकर्ताका

लागि प्रमाणीकरण तालिमको व्यवस्था र दीर्घकालीन रूपमा शिशु विकास र स्याहारसम्बन्धी विषय उच्च शिक्षाको पाठ्यक्रममा समावेश गरी यससम्बन्धी दक्ष जनशक्ति तयार गर्नु पर्छ । चार वर्ष उमेर पूरा नभएका बालबालिका भर्ना गरी सञ्चालन गरिएका विभिन्न नामका कक्षामा राष्ट्रिय मापदण्डले निर्धारण गरेका न्यूनतम भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था, खेलमैदान र खेल सामग्री, सफा र शुद्ध पिउने पानी, सरसफाइ सामग्रीसहितको शौचालय, शयनस्थल, खेल तथा सिकाइ सामग्रीको व्यवस्था गर्न लगाई सर्वाङ्गीण विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्छ । शिशु विकास तथा स्याहार केन्द्रको सञ्चालनमा प्रदेश, स्थानीय तह र गैरसरकारी क्षेत्रबाट लागत साभेदारी र अभिभावकको सचेतना अभिवृद्धि गर्नु पर्छ ।

नयाँ स्थापना गरिने शिशु विकास तथा स्याहार केन्द्रमा आवश्यक पूर्वाधार र तालिम प्राप्त जनशक्तिको व्यवस्था भएपछि मात्र सञ्चालन अनुमति दिने व्यवस्था गर्नु पर्छ । स्थानीय तहका शिक्षा सम्बद्ध कर्मचारीका लागि राष्ट्रिय मापदण्डको अभिमुखीकरण र क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरी अनुगमन र नियमन प्रभावकारी बनाउनु पर्छ । शिशु विकास तथा स्याहार केन्द्रमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत सिकाइ सामग्री मात्र प्रयोग र सिकाइ तथा विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

अन्त्यमा चार वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई मनोरञ्जनात्मक क्रियाकलाप र खेलका माध्यमबाट सिकाइ र विकासको अवसर दिनु पर्छ । घोकाउने, कण्ठ गराउने र यस्तै प्रकृतिका गृहकार्य दिने विद्यमान अभ्यासले बालबालिकाको सिर्जनशीलता, अन्तरनिहित प्रतिभा र सम्भावनालाई कुण्ठित गर्छ । शिशु विकास वा स्याहार केन्द्रसम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन र यसमा सरकारी क्षेत्रबाट पर्याप्त लगानी गर्नु पर्छ ।

नैतिक पुनर्जागरणको अभ्यास

सुशासनको अनुभूति गराउन सकिँदैन । यस विषयमा आमसेवा प्रवाह गर्ने निकाय संवेदनशील हुन जरुरी छ ।

सुशासनका लागि सबै सरकारी निकाय सेवा प्रवाहमैत्री मानसिकताबाट उत्प्रेरित हुनु पर्छ । सबै निकायले आफूलाई सेवाप्रदायक निकायका रूपमा परिचित गराउन पुनर्संरचनसहित हरसम्भव प्रयास गर्नु पर्छ । युवापुस्ता प्राविधिक रूपमा दक्ष छन् । उनीहरू सूचना प्रविधिको युगमा हुर्किइरहेका छन् । उनीहरू सजग र संवेदनशील पनि छन् । उनीहरू भ्रष्टाचार र ढिलासुस्तीप्रति कठोर छन् । सामाजिक सञ्जालमार्फत सरकारी कमीकमजोरी उजागर गर्न उद्दत् छन् । उनीहरू नयाँ राजनीतिक परिवेश मात्रै होइन, नैतिक र सामाजिक जागरणको पनि शङ्कघोष गरिरहेका छन् । यसलाई सकारात्मक रूपमा ग्रहण गरी सुधारका पक्षमा उभिनु हामी सबैका लागि हितकर हुन्छ ।

भ्रष्टाचारलाई केवल आर्थिक अपचलन वा आर्थिक अनियमितताका रूपमा मात्रै लिन मिल्दैन । यो नैतिक पतन र प्रणालीगत कमजोरीको पराकाष्ठा पनि हो । नीतिगत सुधारका लागि हरेक निकायमा भ्रष्टाचारविरुद्धको सशक्त सेल गठन गर्नु पर्छ । भ्रष्टाचारविरुद्धका सरोकारवाला क्षेत्रसँग सम्बन्धित नागरिक समाजका अगुवालार्ई पनि समावेश गर्नु पर्छ । यो भ्रष्टाचारविरुद्धको निरोधात्मक उपाय पनि हो । नीति निर्माणमा स्वार्थको द्वन्द्वसम्बन्धी स्वःघोषणामा सबै पदाधिकारीले अनिवार्य हस्ताक्षर गरी नीतिगत भ्रष्टाचारलाई शून्यमा भर्नु पर्छ । ठुला आयोजनाको खरिद प्रक्रियामा विद्युतीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन तथा लेखापरीक्षण प्रणाली लागु गर्नु पर्छ ।

सुशासन अभिवृद्धि र भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने नेतृत्व तहमा रहने कर्मचारीले नै हो । ‘राइट म्यान इन राइट प्लेस’ का लागि नेतृत्व पहिचान केन्द्र खडा गर्नु पर्छ । कर्मचारीको

सरुवा, बढुवा, पदस्थापन, पुरस्कारलगायतमा योग्यता प्रणालीको मापदण्डको अनुसरण गर्नु पर्छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली बलियो हुनु पर्छ । सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक परीक्षणलाई कडाइका साथ कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्छ । हरेक निकायमा ठाडो र तेश्रो उत्तरदायित्व (‘भार्तिकल एन्ड होरिजेन्टल’ एकाउन्टाबिलिटी) स्पष्ट रूपमा किटानी गरिनु पर्छ । विधिको शासनका लागि आन्तरिक कार्यसञ्चालन कार्यविधि र कर्मचारी प्रशासन सञ्चालन कार्यविधि निर्माण गरी सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु पर्छ ।

भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि सामाजिक परिवेशमा परिवर्तन ल्याउन जरुरी छ । हालको जस्तो टोल विकास संस्था, उपभोक्ता समूह, लाभग्राही समूह स्वयम् नै कालो सूचीमा रहेका ठेकेदारको मतियार हुने प्रणालीमा आमूल सुधार गर्नु पर्छ । कर, भन्सार, मालपोत, यातायात कार्यालय, वैदेशिक रोजगार कार्यालयलगायतमा भ्रष्टाचार हुन्छ भन्ने थाहा भएर त्यहाँ कार्यरत कर्मचारीलाई छोरीको विवाहका लागि प्रस्ताव राख्न उत्सुक अभिभावकको ‘माइन्डसेट’ मा सुधार ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्छ । हरेक सरकारी कर्मचारीले उच्च नैतिकताको शपथग्रहण गरी सोही अनुसार व्यवहार गर्नु पर्छ । कार्यस्थलमा कर्मचारी र सेवाग्राहीलाई एकै ठाउँमा राखी नियमित सदाचार र नैतिकताको प्रशिक्षण दिनु पर्छ । भ्रष्टाचारीको खेदो खन्न लगाइएको मेहतत सदाचारमा अडिग कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्न पनि खर्चिनु पर्छ ।

प्राविधिको प्रयोगले सुशासन प्रवर्धन गर्नुका साथै भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्ने कुरा अनुभवले प्रमाणित गरेको छ । प्राविधिको अधिकतम उपयोग गरी डिजिटल सुशासनको मार्गमा अग्रसर हुनु पर्छ । डिजिटल प्राविधिके सुशासनलाई बलियो बनाउन सक्ने सबैभन्दा प्रभावशाली औजार हो । यसर्थ

इगभर्नेन्स, अनलाइन ग्रीभान्स ह्यान्डलिङ सिस्टम, डिजिटल पेमेन्ट, ट्रान्सपरेन्ट प्रोक्रुपेन्ट प्रोसेसमा छिट्टै प्रवेश गर्नु पर्छ । यस्ता प्रणालीले एकातिर भ्रष्टाचार घटाउँछ भने अर्कोतिर नागरिकको भरोसा बढाउँछ । नेपालमा यी प्रविधि नभित्रिएका होइनन् तर अपेक्षाकृत रूपमा थिनको कार्यान्वयनमा दृढता पाइएको छैन । जसको कारण अब यो प्रणाली राष्ट्रिय स्तरमा एकीकृत डिजिटल सुशासन प्लेटफर्मका रूपमा विकसित हुन जरुरी छ ।

सुशासन अभिवृद्धि र भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि नेतृत्वको भूमिका रोलमोडल (एकजाम्पल फ्रम दी टप) हुनु पर्छ । उच्च तहको नेतृत्वले निर्णयमा पारदर्शिता कायम गर्नु पर्छ । यसका लागि सामूहिक रूपमा निर्णय गर्ने र सामूहिक रूपमै उत्तरदायित्व वहन गर्ने प्रणालीको विकास गर्नु पर्छ । सार्वजनिक आलोचना, टिप्पणी, गुनासो सुन्न सक्ने क्षमताको विकास गर्नु पर्छ । यस्ता आलोचनासमेतलाई आत्मसात् गरी काम गर्दा गल्ती कम हुन्छ । आमजनतासँग नियमित संवादमा रहनु पर्छ । यसका लागि हेलो पिपम, हेलो सिपम, हेलो मेयर वा हेलो अध्यक्ष कार्यक्रमलाई घनीभूत रूपमा सञ्चालनमा ल्याउनु पर्छ । हरेक काम परिणाममुखी हुनु पर्छ । यसका लागि अनावश्यक खर्च नियन्त्रण, टुक्रे योजनाको निर्मूल र लाभग्राही जनतासहितको अनुगमन समिति गठन गर्नु पर्छ ।

भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा शून्य सहनशीलताको नीतिलाई कठोरताका साथ कार्यान्वयन गर्नु पर्छ । नागरिकको विश्वासलाई पुनर्स्थापित गर्नु पर्छ । राज्य र नागरिकको सहकार्यको मार्ग प्रवर्धन गर्नु पर्छ । अमेरिकी राष्ट्रपति बाराक ओबामाको ‘ओपन गभर्मेन्ट पार्टनरसिप’ को अवधारणालाई आत्मसात् गर्नु जरुरी छ । वर्तमान पुस्ताका युवा निराश छैनन्, उनीहरू भविष्यको आशा खोजिरहेका छन् । सरकार सुशासनको माध्यमद्वारा परिवर्तन देखाउन

सक्षम हुन्छ भने युवापुस्ता पनि सरकारलाई सघाउन अग्रसर हुनेमा विश्वस्त हुन सकिन्छ । सुशासन प्राप्त र भ्रष्टाचार नियन्त्रणको एजेन्डा सरकारको एक्लो जिम्मेवारी नभएर यो राज्य र नागरिकबिचको साभेदारी हो भनी बुझ्न ढिला गर्नु हुँदैन । सञ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार गरी तिनै तहमा नागरिक निगरानी समूह गठन गर्न जरुरी छ । आमनागरिकले हरेक सेवा प्राप्तमा ‘सिटिजन रिपोर्ट कार्ड’ भर्ने अर्थात् ‘एन्कजट पोले’ लाई सुधारको प्रस्थान विन्दु मान्नु पर्छ । मूल कुरो नागरिक र सरकारबिचको दुरी घटाउनु पर्छ ।

नेपालको सुशासनको यात्रा अभै अघुरो छ । यो अघुरोपनलाई अवसरको रूपमा लिई सुधारको दिशामा अधि बढ्नु पर्छ । यसका लागि नयाँ पुस्ताको सोच, प्राविधिको शक्ति र पुपुना अग्रघुवी ‘ब्युरोक्र्याट्स’ को ज्ञान र सिपलाई मिलाएर नयाँ प्रशासनिक संस्कार निर्माण गर्नु पर्छ । यस अतिरिक्त भ्रष्टाचारविरुद्धको लडाईं केवल कानुनी होइन नैतिक पुनर्जागरणको अभियान पनि हो । अब यसको नेतृत्व उच्च तहको राजनीतिक र प्रशासनिक पदाधिकारीबाट मन, वचन र कर्मले इमानदारीपूर्वक समाल्नु समयको माग हो । यसरी नयाँपुस्ताको परिवर्तनको स्वरलाई व्यवहारमा रूपान्तरित गर्ने ऐतिहासिक मौका गुमाउन नहुने सन्देश प्रवाह गर्नु पर्छ ।

सुशासनका लागि शीघ्र संघीय निजमती सेवा ऐन जारी गर्नु पर्छ । यसलाई नागरिक सेवा ऐनको नामकरण गरिनु पर्छ । बेलायतको नागरिक वडापत्रबाट क्षतिपूर्तिसहितको नागरिक वडापत्र जारी गर्ने प्रतिबद्धता खोजिनु पर्छ । सम्भव भएसम्मका सेवालार्ई ‘वान इन्डो-दो सिस्टम’ अर्थात् ‘डेक्स सिस्टम’ का ढाल्नु पर्छ । स्विडेनबाट ‘स्ट्रिट ब्युरोक्रेसी र न्युजिल्यान्डबाट ‘कन्ट्र्याक्ट म्यानेजमेन्ट थेथेरी’ अनुसरण गर्नु पर्छ । यसै गरी अजबैजानमा लागु गरिएको ‘ गभर्मेन्ट इन योर पकेट’ कार्यक्रम र जर्मनीबाट

✧ बाँकी तेश्रो पृष्ठमा

Pratidin National Daily

प्रतिदिन

तपाईं जहाँ भएपनि

प्रतिदिन दैनिक तपाईंसँगै

ताजा र विश्वसनीय खबरको लागि

लगइन गर्नुहोस्

www.pratidindaily.com

आज सुन्दर पहिरनले व्यक्तित्वमा निखारता ल्याउनेछ । जोशजोगर र हिम्मत पनि कला र गस्तीको प्रभाव बढ्नेछ । वैदेशिक कार्य पनि अघि बढ्नेछ ।